

אופייה של הכלכלה הגלובלית

אתגרי הסוציאל-דמוקרטיה במאה ה-21

:: צבי ביסק

עד העשורים האחרונים של המאה ה-19 היו רוב האנשים עצמאים: חקלאים, בעלי מלאכה, חנוונים, בעלי מקצועות חופשיים וכדומה. עד אמצע המאה ה-21 יהיו רוב האנשים שוב עצמאים.

התפתחות זו מתרחשת במהירות רבה. ב-1998 היו 22% מכלל האמריקנים עצמאים. בשנת 2000 עלה שיעורם ל-26%. בסביבות שנת 2030 צפויה להתרחש תפנית דומה, ובעקבותיה רוב האוכלוסייה תהיה שוב עצמאית. מה יש לסוציאל-דמוקרטיה לתרום לציביליזציה של עצמאים?

החדשנות הטכנולוגית המואצת והתקצרות תוחלת החיים של חברות יצרו מציאות שבה מקצועות ועיסוקים נוצרים ונעלמים חדשות לבקרים. ההערכה היא ש-80% מבוגרי האוניברסיטאות אינם עוסקים בתחום שלמדו. צעירים הנכנסים לשוק העבודה היום יכולים לצפות לחמישה עד שבעה שינויי קריירה במהלך חייהם, ולעבודה ב-15-20 מקומות עבודה. שוק העבודה המתפתח יתגמל תכונות כגון גמישות, יכולת לרכוש מיומנויות ורב-משימתיות.

למספר הולך וגדל של אנשים יש תלקיט: מגוון של חמישה-שישה עיסוקים המביאים פרנסה, והם מתחלפים כל הזמן. ייתכן ש"עובד התלקיט" הוא המעמד המתרחב במהירות הגדולה ביותר בשוק העבודה. על רקע כל האמור לעיל, ברור כי בפני המחשבה הסוציאל-דמוקרטית ניצבים אתגרים חדשים.

(המדינה שאליה מקומות העבודה האלה היו אמורים להתנקז) איבדה 15 מיליון מקומות עבודה בחרושת ובייצור.

למרות הצמצום בכוח העבודה התעשייתי באמריקה, עלתה התפוקה הכוללת מענף זה ב-50% מאז 1992. נתונים אלה תקפים במדינות רבות אחרות. מכאן שהמשך השגשוג אינו תלוי בשימור מקומות עבודה בתעשייה, אלא בהחלפתם בשירותים יעילים ומגוונים. על-פי רוב, עבודות בענף השירותים משתלמות ומעניינות יותר מעבודה בשדה או ליד פס הייצור. שנת 1955 הייתה נקודת מפנה בהיסטוריה של התעסוקה בארה"ב. זו הייתה השנה הראשונה שבה הועסקו בשירותים ובמסחר יותר אנשים מאשר הועסקו בייצור בסיסי (חקלאות ותעשייה). כל העולם המפותח הלך בעקבותיה של בארה"ב - לרבות ישראל.

ליחידות כלכליות קטנות יש יתרון בכל הנוגע לגמישות ולמהירות. כיום על כל שבעה עובדים יש חברה אחת בארה"ב, ורוב רובן של החברות מעסיקות חמישה עובדים או פחות. כ-70% מכל העסקים החדשים בארה"ב פועלים מהבית, ונוסף על הבעלים, מועסקים בעסק עוד עובד אחד או שניים. מגמות עכשוויות מלמדות שבעשר עד חמש עשרה השנים הקרובות תהיה חברה אחת על כל שלושה עובדים. כ-90% ממקומות העבודה החדשים בשוק נוצרים בחברות שמעסיקות פחות מעשרים עובדים, רובן יציעו משרות חלקיות או זמניות. מגמות אלו כבר ניכרות באזורים אחרים בעולם, ובכללם ישראל. איך אפשר לאגד עובדים במציאות זו (ומה זה בכלל 'עובדים')?

המגמות האלה חוללו מהפכה באופי התעסוקה. אפשר שהמאה ה-20 הייתה המאה הראשונה והאחרונה בתולדות האנושות שבה רוב האנשים היו שכירים.

הכלכלה הגלובלית מתאפיינת בהתגברות מתמדת של קצב השינוי. מציאות זו של שינויים בלתי פוסקים מטפחת ומתגמלת גמישות, יכולת הסתגלות גבוהה, יכולת ללמוד מיומנויות ודרכי עשייה חדשות, ובעיקר יכולת רב משימתית (Multi-tasking). מציאות זו של שינויים בלתי פוסקים בכלכלה הגלובלית קיצרה לאין שיעור את תוחלת החיים של עסקים. תוחלת החיים של חברת Fortune 500 מצליחה (חברה הנמנית עם 500 החברות הגדולות בעולם) הוא 40 שנה או כמחצית חיי אדם. שליש מחברות ה-Fortune 500 שנרשמו ב-1970 נעלמו עד 1983. לחברות אמריקניות קטנות יש תוחלת חיים קצרה אף יותר: 98% מהחברות נעלמות בתוך 11 שנים מהיווסדן, 70% נעלמות בתוך שמונה שנים מהיווסדן ו-50% בתוך ארבע שנים מהיווסדן. תוחלת החיים הממוצעת של כל סוגי החברות ביפן ובאירופה היא מעט יותר מ-12 שנים. סוציאל-דמוקרט צריך לשאול את עצמו מה משמעות מושגים מקודשים כמו קביעות במציאות זו.

נתונים אלו משקפים את השינוי המתהווה באופי התעסוקה. על-פי נתוני מחלקת המסחר של ארה"ב, ב-1820 התפרנסו כ-80% מהאמריקנים מחקלאות, ואילו היום שיעור המתפרנסים מחקלאות נאמד בפחות מ-2%. על-פי נתונים של ה-Bank Federal Reserve בשיקגו, ב-1947 הועסקו כ-35% מכוח העבודה האמריקני בחרושת בייצור. כיום, השיעור נע בין 12% ל-14%. העולם כולו הולך בעקבות ארה"ב. בין השנים 1995 ו-2002 איבדו 20 הכלכלות הגדולות בעולם 22 מיליון מקומות עבודה בתעשייה; מתוכם אמריקה איבדה כשני מיליוני מקומות עבודה בתעשייה, וסיך

צבי ביסק הנו עתידן ומרצה.

הקוראים מזמנים לבקר אותו
ב- www.futurist-thinking.co.il

✉ bisk@futurist-thinking.co.il